

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 26/2010-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. decembra 2010 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka prerokoval prijatú sťažnosť Ing. M. B., B., zastúpenej Advokátskou kanceláriou N., s. r. o., B., konajúcou prostredníctvom advokátky JUDr. A. N., pre namietané porušenie jej základného práva na slobodu a rovnosť podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 123/08 z 29. septembra 2009 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. M. B. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 123/08 z 29. septembra 2009 p o r u š e n é b o l i .

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 123/08 z 29. septembra 2009 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Ing. M. B. priznáva náhradu trov konania v sume 254,88 € (slovom dvestopäťdesiatštyri eur a osemdesiatosem centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný zaplatiť na účet N., s. r. o., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 26/2010-9 z 27. januára 2010 bola na ďalšie konanie prijatá sťažnosť Ing. M. B. (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia jej základného práva na slobodu a rovnosť podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 123/08 z 29. septembra 2009 a (ďalej len „rozsudok najvyššieho súdu“).

2. Z obsahu sťažnosti a pripojených príloh vyplynulo, že sťažovateľka sa žalobou na Okresnom súde Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) domáhala určenia neplatnosti dohody o prístupení k záväzku, ktorú 2. augusta 2004 uzavrel jej manžel (žalovaný v 2. rade) so spoločnosťou W., spol. s r. o. (žalovaný v 1. rade), a ktorou jej manžel pristúpil k záväzku spoločnosti I. spol. s r. o., ktorej bol jedným zo spoločníkov a zároveň konateľom. Ako dôvod neplatnosti sťažovateľka uviedla absenciu jej súhlasu s týmto

právnym úkonom v zmysle § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka, čo zakladá jeho relatívnu neplatnosť, ktorej sa žalobou na okresnom súde dovoľavala. Skutočnosť, že predmetný právny úkon presahuje rámec bežných vecí, vyvodzovala z výšky záväzku, ku ktorému jej manžel pristúpil (1 115 735,40 Sk s príslušenstvom). Z toho istého dôvodu žiadala vysloviť aj neplatnosť vyhlásenia jej manžela o súhlase s vykonateľnosťou notárskej zápisnice spísanej tiež 2. augusta 2004.

3. Okresný súd v rozsudku sp. zn. 13 C 78/05 z 8. júna 2006 uzavrel, že pre nedostatok súhlasu sťažovateľky s napadnutými právnymi úkonmi sú tieto s poukazom na § 40a Občianskeho zákonníka relatívne neplatné, a preto žalobe sťažovateľky v celom rozsahu vyhovel. Na odvolanie spoločnosti W., spol. s r. o., Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 5 Co 420/06 z 13. novembra 2007 rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobu sťažovateľky zamietol. Krajský súd rozsudok odôvodnil v podstate tým, že pristúpením k záväzku nevznikol spoločný záväzok manželov, iba manžel sťažovateľky sa stal spoludlžníkom, a teda individuálnym účastníkom predmetných právnych úkonov, ktoré podľa záveru krajského súdu nezaložili sťažovateľke žiadne práva ani povinnosti a primárne sa netýkajú spoločných vecí tak, ako to predpokladá § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Podľa krajského súdu sa veriteľ môže domáhať splnenia záväzku len od manžela sťažovateľky, a nie od nej samotnej.

4. Proti zmeňujúcemu rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, ktoré najvyšší súd rozsudkom napadnutým touto sťažnosťou zamietol, pričom sa v podstate stotožnil so závermi krajského súdu.

5. Sťažovateľka v sťažnosti namieta porušenie označených práv rozsudkom najvyššieho súdu a na preukázanie zásahu do svojich práv v sťažnosti uviedla tieto skutočnosti: *«... najvyšší súd ignoroval všetky námietky sťažovateľky ohľadne prieskumu namietaných zmlúv, jednak z hľadiska tzv. nevyváženého pomeru účastníkov zmluvy, na základe ktorého manžel sťažovateľky bez protihodnoty prevzal neobyčajne veľké riziko, zriekol sa všetkých ochranných ustanovení obsiahnutých v Občianskom zákonníku a zaručil sa za riziko z podnikania spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorej bol spoločníkom aj iný*

subjekt, a na strane druhej tento záväzok nehodnotil vôbec s námietkami priečiacimi sa dobrým mravom (vid' odkaz na judikát cudzieho štátu a pod.) čiže jeho rozhodnutie možno hodnotiť ako nepreskúmateľné.

Porušenie označených článkov vidím v tom, že najvyšší súd svojim rozsudkom:

1. Absolútne sa odmietol - teda postupoval svojvoľne, v rozpore s ustanovením § 157 ods. 2 OSP - zaoberať námietkami sťažovateľky ohľadne rozporu namietaných zmlúv s princípom spravodlivosti a dobrými mravmi, takže zostalo v tomto smere nepreskúmateľné.

2. Ignoroval zmysel a účel ust. § 145 OZ, podľa ktorého jednoznačne nedostatok súhlasu manžela s právnym úkonom druhého manžela, ktorý presahuje rámec obvyklej správy spoločného majetku (nie len jednotlivej fyzickej veci), má za následok relatívnu neplatnosť takého úkonu (§ 40 a OZ).

3. Zmluvný záväzok musí byť totiž neplatný vtedy, keď veriteľ (žalovaný v 1. rade) od samého začiatku rozpoznával, že spoločný záväzok manžela sťažovateľky s obchodnou spoločnosťou, nutne povedie k „likvidácii BSM“, čo sa potvrdilo ďalšími konaniami veriteľa (vedenie sporu o odporovateľnosť právnych úkonov týkajúcich sa dispozície s vecami patriacimi nepochybne do BSM a podobne). Manžel sťažovateľky od samého začiatku prekračoval majetkové transakcie, a to na donútenie veriteľa, ktorý na prvý pohľad musel vedieť, že uvedená dispozícia sa nevyhnutne dotkne - a to bol hlavný cieľ úkonov - majetku patriaceho do BSM.

4. Občianskoprávna zásada ochrany slabšieho - vyplývajúca z demokratického, právneho a sociálneho štátu, ktorým Slovenská republika je (čl. 1 ods. 1 ústavy) - musí chrániť sťažovateľku, ako manželku dlžníka, proti strate „nescudziteľného ľudského práva na nádej a úsilie o šťastie“, preto napadnuté zmluvné záväzky mali byť súdmi vyhlásené za neplatné. Pokiaľ to najvyšší súd opomenul a rozhodol v neprospech sťažovateľky, porušil jej základné práva. Jej manžel totiž prevzal neobyčajne veľké riziko bez toho, že by sám mal - a jeho rodina - z poskytnutého kreditu vlastnú komerčnú (alebo akúkoľvek inú) výhodu. Zriekol sa totiž všetkých ochranných ustanovení obsiahnutých v OZ a bezdôvodne sa zaručil za riziko podnikania obchodnej spoločnosti, ktorej nebol výlučným vlastníkom, a ktorej konanie ďaleko presiahlo jeho finančné a majetkové pomery na úkor BSM, na ktorom má participovať aj sťažovateľka. V tomto smere bolo od samého začiatku zrejmé a zistiteľné, že veriteľ bezohľadne presadil len svoje vlastné záujmy.

5. *Otázku, či a ako ďaleko mohli zmluvní partneri skutočne slobodne a rovnoprávne rozhodnúť o obsahu namietaných zmlúv, mal si dôkladne (s patričným odôvodnením) vyriešiť dovolací súd a keď tak neurobil, táto otázka nabrala podstatu podcenenia ústavnoprávne garantovanej privátnej autonómii slobody a voľnosti, vyplývajúcej z čl. 12 ods. 1 ústavy.*

6. *Najvyšší súd rozhodol nesprávne a pozitivisticky tak, ako rozhodovali súdy pred rokom 1990, keď sa uspokojil s konštatovaním, že „zmluva je zmluva“, ale už bez skúmania sociálneho pozadia prípadu.»*

6. V petite sťažnosti sa sťažovateľka domáhala, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené jej základné právo na slobodu a rovnosť podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ďalej žiadala ústavný súd, aby zrušil rozsudok najvyššieho súdu a priznal jej právo na náhradu trov konania.

II.

7. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval najvyšší súd, aby sa vyjadril k prijatej sťažnosti a ku vhodnosti ústneho pojednávania. Podpredsedníčka najvyššieho súdu vo vyjadrení z 12. marca 2010 uviedla, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania pred ústavným súdom a navrhuje, aby sťažnosti vyhovené nebolo. K prijatej sťažnosti uviedla, že *„najvyšší súd svoj záver v odôvodnení rozsudku náležite právne vyargumentoval a zaoberal sa všetkými námietkami sťažovateľky vznesenými v dovolaní. Najvyšší súd uskutočnil výklad ustanovení § 145 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka v súlade s doteraz zaužívanou praxou a judikatúrou. Skutočnosť, že sa sťažovateľka s vyslovenými závermi nestotožňuje, nemôže viesť k úsudku o arbitrárnom prístupe.“*

8. Na výzvu ústavného súdu sťažovateľka prostredníctvom právneho zástupcu listom z 13. marca 2010 oznámila, že netrvá na ústnom pojednávaní. Ústavný súd po vyhodnotení stanoviska účastníkov konania dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto boli splnené podmienky na upustenie od ústneho

pojednávania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a sťažnosť bola prerokovaná na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu.

9. Po podrobnom posúdení sťažnosti, rozsudku najvyššieho súdu, obsahu vyžiadaného súdneho spisu a vyjadrenia k sťažnosti dospel ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu k záveru, že sťažnosť je dôvodná.

10. Ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Je teda garantom ústavnosti a súdnym orgánom, ktorý je povinný chrániť dodržiavanie a rešpektovanie ústavy všetkými orgánmi verejnej moci vrátane všeobecných súdov. Dodržiavanie ústavy orgánmi verejnej moci však nemožno vzťahovať len na strohé rešpektovanie jej jednotlivých článkov. Generálna interpretačná a realizačná klauzula ustanovuje, že výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy). Výklad každej právnej normy (právneho predpisu) musí byť konformný s ústavou ako základným zákonom štátu s najvyššou právnou silou. V prípade, že vec pripúšťa rôzny výklad, orgán aplikujúci právo je v konkrétnej veci povinný uprednostniť ústavne konformný výklad (m. m. PL. ÚS 15/98).

11. Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní dôstojnosti i v právach.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

12. Pokiaľ ide o medze zasahovania ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že mu neprislúcha hodnotiť správnosť skutkových záverov či právneho posúdenia vecí všeobecnými súdmi, pretože nie je prieskumným súdom, nadriadeným súdom a ani ochrancom zákonnosti. Súdna moc je v Slovenskej republike rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd, čo vyplýva aj z vnútornej štruktúry ústavy (siedma hlava má dva oddiely, kde prvý upravuje ústavné súdnictvo a druhý všeobecné súdnictvo). Pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti ústavný súd nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Sú to teda všeobecné súdy, ktorým ako „pánom zákonov“ prislúcha chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni. Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti pre porušenie základného práva na súdnu ochranu (resp. práva na spravodlivé súdne konanie) rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, či nie sú arbitrárne alebo svojvoľné s priamym dopadom na niektoré zo základných práv a slobôd (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07). Ako ústavne nesúladné (porušujúce základné práva) ústavný súd hodnotí aj rozhodnutia všeobecných súdov, ktorými boli normy podústavného práva interpretované v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti v dôsledku napr. prílišného formalizmu (IV. ÚS 192/08), pričom tento prístup možno nájsť aj v judikatúre Ústavného súdu Českej

republiky (napr. III. ÚS 150/99). Tento zároveň uviedol, že prílišný formalizmus pri výklade právnych noriem vedúci k extrémne nespravodlivému záveru potom znamená porušenie základných práv (IV. ÚS 1735/07).

13. Pre účely posúdenia ústavnoprávnej relevancie sťažnostných námietok sa ústavný súd oboznámil s odôvodnením rozsudku najvyššieho súdu. Tento po prepise dôvodov rozsudkov okresného súdu a krajského súdu, obsahu dovolania a vyjadrenia k nemu na vlastné odôvodnenie rozsudku uviedol:

„Dovolací súd preto skúmal správnosť napadnutého rozsudku z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, a to právneho posúdenia veci odvolacím súdom v otázke správnosti aplikácie § 145 ods. 1 Obč. zákonníka na zistený skutkový stav ako aj v otázke interpretácie tohto ustanovenia. Podľa § 145 ods. 1 Obč. zákonníka bežné veci týkajúce sa spoločných vecí môže vybavovať každý z manželov. V ostatných veciach je potrebný súhlas oboch manželov; inak je právny úkon neplatný. Podľa § 145 ods. 2 Obč. zákonníka z právnych úkonov týkajúcich sa spoločných vecí sú oprávnení a povinní obaja manželia spoločne a nerozdielne.

Citované ustanovenie § 145 ods. 1 a 2 Obč. zákonníka upravuje vzájomné vzťahy manželov a tretích osôb s ohľadom na dispozičné úkony bezpodielových spoluvlastníkov, t. j. na právne úkony, ktorými manželia disponujú so spoločnými vecami ako predmetom bezpodielového spoluvlastníctva. Vo vzťahu k tretím osobám zakladá aktívnu alebo pasívnu solidaritu manželov z platných právnych úkonov týkajúcich sa spoločných vecí. Tento dôsledok nastáva bez ohľadu na to, či právny úkon týkajúci sa spoločných vecí urobil jeden z manželov alebo obaja manželia spoločne, a či išlo o bežnú vec (záležitosť) alebo o inú než bežnú vec. V zmysle tohto ustanovenia sa na platnosť právneho úkonu týkajúceho sa spoločných vecí a urobeného len jedným z manželov (teda úkonu, pri ktorom manželia nevystupujú spoločne ako účastníci), vyžaduje súhlas druhého manžela, ak ide o inú než bežnú záležitosť. Nedostatok tohto súhlasu má za následok neplatnosť právneho úkonu, pričom v zmysle § 40a Obč. zákonníka ide o relatívnu neplatnosť. To znamená, že právny úkon, ktorý nemožno považovať za vybavovanie bežnej záležitosti, uskutočnený iba jedným z manželov bez súhlasu druhého manžela, sa považuje za platný, pokiaľ sa ten, kto je ním dotknutý, nedovolá jeho neplatnosti. Základnou podmienkou aplikácie ustanovenia § 145

ods. 1 a 2 Obč. zákonníka na konkrétny prípad je však existencia právneho úkonu týkajúceho sa spoločných vecí. Pokiaľ táto podmienka nie je splnená, sú úvahy o tom, či v konkrétnych okolnostiach išlo o bežnú alebo nie bežnú záležitosť a teda či k právnemu úkonu bol alebo nebol potrebný súhlas druhého manžela, bezpredmetné. Za právne úkony týkajúce sa spoločných vecí treba považovať tie, pri ktorých dochádza k dispozícii s predmetom bezpodielového spoluvlastníctva alebo k výkonu jeho správy. Týmto predmetom podľa platnej právnej úpravy (§ 143 Obč. zákonníka) môže byť len to, čo môže byť predmetom vlastníctva, teda iba veci v právnom zmysle, t.j. ovládateľné hmotné predmety a ovládateľné prírodné sily, ktoré slúžia potrebám ľudí. Za predmet vlastníctva a teda ani bezpodielového spoluvlastníctva manželov sa preto nepovažujú pohľadávky a záväzky (dlhy), ktoré sa riadia všeobecným právnym režimom záväzkových vzťahov. Na tomto závere nič nemení to, že pri zániku bezpodielového spoluvlastníctva sa vykonáva aj vyporiadanie spoločných pohľadávok a záväzkov manželov (dopadajúce len na vzťah medzi manželmi a nie aj na ich vzťah k tretím osobám) podľa zásad platných pre vyporiadanie tohto spoluvlastníctva (vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva v širšom zmysle). Podľa súdnej praxe sa za právne úkony týkajúce sa spoločných vecí nepovažujú napr. zmluva o pôžičke uzavretá len jedným z manželov (rozsudok Najvyššieho súdu ČSR z 21.12.1973 sp. zn. 3 Cz 57/73 publikovaný v Zborníku stanovísk správ o rozhodovaní súdov a súdnych rozhodnutí najvyšších súdov ČSSR, ČSR a SSR, vydanom Najvyšším súdom ČSSR, ŠEVT Praha 1986), ručiteľský záväzok jedného z manželov (R 61/1973) alebo zmluva o výpožičke uzavretá len jedným z manželov (R 71/1994). Pri nezmenenej právnej úprave predmetu bezpodielového spoluvlastníctva manželov sú tieto závery súdnej praxe stále použiteľné. Rovnaký záver platí aj pre zmluvu o pristúpení k dlhu uzavretú len jedným z manželov. I keď pri uvedených právnych úkonoch ide o rozdielne právne inštitúty, z hľadiska ustanovenia § 145 Obč. zákonníka je pre ne charakteristické to, že sa priamo netýkajú predmetu bezpodielového spoluvlastníctva, teda spoločných vecí, preto je aplikácia tohto ustanovenia v súvislosti s nimi vylúčená. Keďže ani zmluva o pristúpení k dlhu uzavretá len jedným z manželov sa bezprostredne nedotýka predmetu bezpodielového spoluvlastníctva manželov, nie je právnym úkonom týkajúcim sa spoločných vecí.

V preskúmvanej veci bolo zo skutkového hľadiska zistené, že žalobkyňa a žalovaný 2/ sú manželia, že žalovaný 2/ uzavrel dňa 2.8.2004 so žalovanou 1/ dohodu o pristúpení

k záväzku, ktorou sa zaviazal splniť dlh obchodnej spoločnosti I., spol. s r. o. (v ktorej bol konateľom a jedným z dvoch spoločníkov) voči žalovanej 1/ vo výške 1 115 735,40 Sk s prísl. a že v ten istý deň bola notárom JUDr. I. L., PhD. spísaná notárska zápisnica obsahujúca okrem iného aj vyhlásenie žalovaného 2/ o súhlase s jej vykonateľnosťou, t. j. s tým, aby v prípade nesplnenia uvedeného záväzku sa stala vykonateľným titulom na vykonanie exekúcie na všetok jeho hnutel'ný i nehnuteľný majetok.

Vychádzajúc z takto zisteného skutkového stavu odvolací súd dospel k správne právnemu záveru, že pristúpením žalovaného 2/ k peňažnému záväzku iného dlžníka nevznikol spoločný záväzok manželov, pretože nešlo o vybavovanie záležitosti týkajúcej sa spoločných vecí, a z tohto dôvodu k takémuto právnemu úkonu nebol ani potrebný súhlas žalobkyne. Tento právny záver vylučujúci aplikáciu § 145 Obč. zákonníka v predmetnej veci zodpovedá hore uvedenému výkladu tohto ustanovenia. Dovolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením rozsudku odvolacieho súdu v súvislosti s uvedeným právnym záverom a v podrobnostiach naň odkazuje. Len vzhľadom na dovolacie námietky žalobkyne na doplnenie uvádza, že súhlas manžela s právnym úkonom druhého manžela týkajúcim sa spoločnej veci (vecí) v inej než bežnej záležitosti nechráni manžela pred dôsledkami ustanovenia § 147 ods. 1 Obč. zákonníka, ale pred dôsledkami dispozície druhého manžela s vecou (vecami) v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov. Pokiaľ v prípade platnosti takéhoto právneho úkonu vznikne spoločný záväzok manželov, je veriteľ oprávnený na základe exekučného titulu vydanému proti obom alebo aj proti len jednému z manželov domáhať sa bez ďalšieho (teda bez ohľadu na § 147 ods. 1 Obč. zákonníka) uspokojenia tohto záväzku z majetku patriaceho do bezpodielového spoluvlastníctva. Ustanovenie § 147 ods. 1 Obč. zákonníka, v zmysle ktorého pohľadávka veriteľa len jedného z manželov, ktorá vznikla za trvania manželstva, môže byť pri výkone rozhodnutia uspokojená i z majetku patriaceho do bezpodielového spoluvlastníctva, umožňuje uspokojenie veriteľa z majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve v prípadoch, ak veriteľ má pohľadávku iba voči jednému z manželov. V týchto prípadoch, v ktorých nejde o spoločný dlh manželov a na ktoré sa preto ani nevzťahuje § 145 Obč. zákonníka, je povinný druhý manžel, ktorý nie je dlžníkom, strpieť, aby veriteľova pohľadávka bola uspokojená z majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve oboch manželov.

Za opodstatnenú nemožno považovať ani dovoláciu námietku, že odvolací súd sa nezaoberal neplatnosťou právnych úkonov žalovaného 2/ pre ich rozpor s dobrými mravmi. Z obsahu spisu je totiž zrejmé, že žalobkyňa sa domáhala určenia neplatnosti právnych úkonov z dôvodu, ktorý skutkovo vymedzila nedostatkom svojho súhlasu k týmto úkonom v zmysle § 145 ods. 1 Obč. zákonníka. Pokiaľ odvolací súd posudzoval správnosť právneho posúdenia veci súdom prvého stupňa z hľadiska existencie takto tvrdeného dôvodu neplatnosti právnych úkonov, bol jeho postup správny a nemožno mu v tomto smere nič vyčítať. To však nebráni dovolaciemu súdu uviesť, že len samotná možnosť exekučného postihu celého majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov na vymoženie pohľadávky len jedného z manželov nezakladá rozpor právneho úkonu (z ktorého by mala takáto pohľadávka vzniknúť) s dobrými mravmi, pretože ide o zákonom výslovne predpokladanú možnosť konštituovanú v § 147 ods. 1 Obč. zákonníka. Nepriaznivé dopady vyplývajúce z tohto ustanovenia pre toho manžela, voči ktorému veriteľ nemá pohľadávku, sú dôsledkom existencie bezpodielového spoluvlastníctva, s ktorým je spätá nutnosť vzájomného zdieľania majetkového osudu manželov do doby, pokiaľ ich bezpodielové spoluvlastníctvo trvá. Vzhľadom na konštrukciu, vznik a rozsah bezpodielového spoluvlastníctva manželov možno eliminovanie týchto nepriaznivých dopadov riešiť len zmenou rozsahu bezpodielového spoluvlastníctva alebo jeho zánikom.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie žalobkyne smerujúce proti správne mu rozsudku odvolacieho súdu zamietol (§ 243b ods. 1 O. s. p.).“

III.

14. Ústavný súd sa najskôr zaoberal námietkami o porušení práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu. Jadrom sťažnosti je totiž rozdielny interpretačný postoj sťažovateľky a najvyššieho súdu k možnému podradeniu dohody o prístupí k záväzku, ktorú jeden z manželov uzavrie bez súhlasu druhého manžela, pod režim ochrany poskytovaný § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorým je relatívna neplatnosť právneho úkonu, ak ide o vec presahujúcu rámec bežných vecí. Najvyšší súd dospel k záveru, že pre absenciu spoločnej veci, ktorej sa mal týkať predmetný právny úkon, je aplikácia § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka vylúčená, a keďže dohoda

o pristúpení k záväzku uzavretá len jedným z manželov sa bezprostredne (priamo) nedotýka predmetu bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“), nie je právnym úkonom týkajúcim sa spoločných vecí. Naopak, sťažovateľka je toho názoru, že ide o právny úkon týkajúci sa spoločných vecí, ktorý vzhľadom na to, že presahuje rámec bežných vecí, trpí neplatnosťou pre absenciu jej súhlasu s ním. Sťažovateľka uvedené odvodzuje z toho, že veriteľ od počiatku rozpoznával, že záväzok pristupujúceho dlžníka (jej manžela) bude realizovaný na úkor majetku patriaceho do BSM, a to postupom predpokladaným § 147 ods. 1 Občianskeho zákonníka – teda exekučným uspokojením pohľadávky veriteľa len jedného z manželov z majetku patriaceho do BSM, keďže jej manžel nemá iný majetok vo výlučnom vlastníctve ako potenciálny zdroj uspokojenia veriteľa.

15. Ústavný súd považuje za samozrejmé a určujúce pri hľadaní práva, že v každej veci je potrebné vychádzať z individuálnych okolností každého jednotlivého prípadu, ktoré vychádzajú zo skutkových zistení všeobecných súdov. Je povinnosťou všeobecného súdu zohľadniť všetky relevantné individuálne okolnosti súdnej veci a prihliadnuť na ne aj cez prizmu dobrých mravov, keďže nesúlady právneho úkonu s nimi vedie k jeho neplatnosti. Povinnosť všeobecného súdu posúdiť obsah zmluvy aj z hľadiska súladu s dobrými mravmi je zvýraznená v tých prípadoch, keď ju účastník konania výslovne namieta.

16. Pre nedostatok právomoci neprislúcha ústavnému súdu autoritatívne rozhodnúť o tom, či konkrétny právny úkon (dohoda o pristúpení k záväzku, súhlas s vykonateľnosťou notárskej zápisnice) podlieha režimu § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a ak áno, či ide o bežnú alebo ostatnú vec, a teda či v prípade absencie súhlasu druhého manžela ide o právny úkon platný, relatívne neplatný (§ 145 ods. 1 v spojení s § 40a Občianskeho zákonníka) alebo absolútne neplatný pre rozpor s dobrými mravmi (§ 39 Občianskeho zákonníka). Ústavný súd preskúmal rozsudok najvyššieho súdu len z hľadiska jeho ústavnej akceptovateľnosti a dospel k záveru, že najvyšší súd prílišným formalizmom a neprípustne zužujúcou interpretáciou právnej normy bez zohľadnenia všetkých okolností prípadu dospel k záverom, ktoré sú extrémne nespravodlivé, a teda zasahujúce do práv sťažovateľky

garantovaných ústavou a dohovorom. Pri tomto závere ústavný súd vychádzal z týchto úvah:

17. Občiansky zákonník v § 145 ods. 1 ustanovuje, že bežné veci týkajúce sa spoločných vecí môže vybavovať každý z manželov. Čo sú to bežné veci, je v rozhodovacej praxi všeobecných súdov relatívne stabilizovaná otázka, pričom aj tu platí, že sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne (najmä majetkové) pomery manželov. V ostatných veciach (teda nie bežných), ktoré sa týkajú spoločných vecí, je potrebný súhlas oboch manželov, inak je právny úkon neplatný. V súdnej právnej veci sťažovateľky však nešlo o spor, či ide o bežnú alebo ostatnú vec, ale o to, či dohoda o pristúpení k dlhu sa vôbec týka spoločných vecí, pričom najvyšší súd dospel k záveru, že nie a preto je aplikácia § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka vylúčená.

18. Na jednej strane stojí skutočnosť, že v zmysle staršej judikatúry (od ktorej sa najvyšší súd neodklonil) ide len o záväzok manžela sťažovateľky, čo viedlo najvyšší súd k záveru, že nešlo o vybavovanie vecí týkajúcich sa spoločných vecí. Na druhej strane je však právnym dôsledkom tohto úkonu právny stav, že v prípade nesplnenia tohto záväzku manželom sťažovateľky sa veriteľ môže domáhať v exekučnom konaní uspokojenia svojej pohľadávky aj z majetku patriaceho do BSM, teda napr. predajom spoločných vecí – hnutel'ných či nehnuteľných tvoriacich masu BSM (§ 147 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Z tohto pohľadu sa nesporne javí, že účinky tohto právneho úkonu (pristúpenie k záväzku) sa môžu prejaviť aj vo sfére spoločných vecí tak, ako to má na mysli práve § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Na tomto nič nemení ani skutočnosť, že samotný právny úkon (dohoda o pristúpení k záväzku) zaväzuje len manžela sťažovateľky.

19. Pri interpretácii obsahu normatívneho textu – „vypavovanie vecí týkajúcich sa spoločných vecí“ – pritom podľa ústavného súdu všeobecné súdy nemôžu vychádzať len z bezprostredného (priameho) vzťahu k spoločným veciam (tak ako to zohľadnil v záveroch rozsudku najvyšší súd), ale musia zohľadniť aj možné právne účinky konkrétneho právneho úkonu vo sfére spoločných vecí. Z okolností prípadu nevyplýva, že by manžel sťažovateľky vlastnil majetok relevantnej hodnoty mimo BSM, ktorý by mohol byť predmetom

exekučného uspokojenia jeho veriteľa. BSM vzniklo uzavretím manželstva v roku 1971 a jeho rozsah nebol následne dohodou v zmysle § 143a Občianskeho zákonníka modifikovaný. Totiž, ak by manžel sťažovateľky mimo masy BSM vlastnil majetok relevantnej hodnoty, ktorý by mohol byť predmetom exekučného uspokojenia jeho veriteľa, dalo by sa súhlasiť so záverom najvyššieho súdu, že dohoda o prístupí k záväzku sa netýka spoločných vecí, a preto je vyňatá z aplikácie § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka. V opačnom prípade (ktorému nasvedčuje obsah vyžiadaného súdneho spisu) je však nesporné, že účinky dohody o prístupí k záväzku uzavretej len jedným z manželov sa v prípade jej exekučného vymáhania prejavia aj vo sfére spoločných vecí, resp. vo sfére majetku patriaceho do BSM. Za týchto okolností – a to je v prerokúvanej veci rozhodujúce – sa tento právny úkon týka vybavovania spoločných vecí, pretože sťažovateľka v dôsledku jeho účinkov môže byť v rámci exekúcie pozbavená spoluvlastníctva svojho majetku.

20. Vychádzajúc z uvedeného možno uzavrieť, že najvyšší súd mal v záujme spravodlivého usporiadania vzťahov účastníkov konania ústavnú povinnosť skúmať, či ide, alebo nejde o bežnú vec, a teda či na realizáciu tohto právneho úkonu je, alebo nie potrebný súhlas druhého manžela a či z tohto pohľadu ide o platný, alebo relatívne neplatný právny úkon. Najvyšší súd však vychádzal zo svojej staršej judikatúry a nezohľadnil extrémne nespravodlivé dôsledky svojho rozsudku vo vzťahu k sťažovateľke. Uspokojil sa so záverom, že neexistuje priamy vzťah skúmaného právneho úkonu k spoločným veciam, pričom na účinky tohto právneho úkonu vo vzťahu k spoločným veciam už neprihliadol. Podľa názoru ústavného súdu však pre aplikáciu § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka nie je nevyhnutné, aby išlo o priamy či bezprostredný vzťah právneho úkonu k spoločným veciam postačí, ak ide o vzťah sekundárny (nepriamy) či vzťah účinkov alebo možných dôsledkov tohto právneho úkonu vo sfére spoločných vecí.

21. Ak už najvyšší súd odmietol odklon od doterajšej judikatúry (na čo podľa ústavného súdu *in concreto* mal relevantný a obhájitelný dôvod), mal posúdiť predmetný právny úkon (dohodu o prístupí k záväzku) cez prizmu dobrých mravov, pretože aj v tomto kontexte sa javí, že môže ísť o úkon priečiaci sa dobrým mravom (*contra bonos mores*), a teda neplatný (§ 39 Občianskeho zákonníka). Nemožno totiž v danom prípade

nezohľadniť ani tú skutočnosť, že manžel sťažovateľky realizoval podnikateľskú činnosť nie vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, ale účasťou na podnikaní právnickej osoby – spoločnosti s ručením obmedzeným. Pojmovým znakom tejto obchodnej spoločnosti je práve obmedzené ručenie spoločníka za jej záväzky (§ 106 Obchodného zákonníka) a aj oddelenie záväzkov spoločnosti a spoločníka. Kým spoločnosť zodpovedá za porušenie svojich záväzkov celým svojím majetkom, spoločník ručí za záväzky spoločnosti len do výšky svojho nesplateného vkladu zapísaného v obchodnom registri. Podnikateľské riziko spojené s prípadnou platobnou neschopnosťou teda zaťažuje v zásade spoločnosť a ručenie spoločníka je zákonom limitované (v prípade manžela sťažovateľky išlo o sumu 140 000 Sk). Za týchto okolností sa javí aj ako odporujúce dobrým mravom, keď spoločník (fyzická osoba) bez súhlasu svojho manžela (manželky) dohodou s veriteľom pristúpi k záväzku spoločnosti (v sume 1 115 735,40 Sk s príslušenstvom), a teda sa stane spoločným a nerozdielnym dlžníkom popri spoločnosti, pričom predpokladaným cieľom tohto konania je vytvoriť možnosť exekučného uspokojenia predmetnej pohľadávky z vecí patriacich do BSM, keďže ani spoločnosť a ani pristupujúci dlžník nie sú reálne schopní korelujúci záväzok splniť a nemajú ani vo výlučnom vlastníctve relevantný majetok postihnuteľný exekúciou.

22. Pokiaľ najvyšší súd v rozsudku napadnutom touto sťažnosťou nezohľadnil tieto východiská (body 15 až 21 odôvodnenia tohto nálezu) potom jeho prístup nemožno hodnotiť inak ako prísne formalistický a odporujúci základnému právu na súdnu ochranu a právu na spravodlivé súdne konanie. Spravodlivosť (osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru), ale aj ustanovenie § 1 a § 117 ods. 1 OSP je totiž kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu ústavnú povinnosť hľadať také riešenie súdnej právnej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako extrémne nesúladne s princípom spravodlivosti a popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení. Keďže najvyšší súd v napadnutom rozsudku nepostupoval v intenciách uvedeného, ústavný súd prvým výrokom tohto nálezu vyslovil, že rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a druhým výrokom *tento zrušil a vrátil vec*

najvyššiemu súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

23. V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde) a jeho povinnosťou bude ústavne konformným, presvedčivým a najmä spravodlivým spôsobom vysporiadať sa s dovolaním sťažovateľky proti rozsudku krajského súdu.

24. Pokiaľ ide o tvrdený zásah do základného práva na slobodu a rovnosť v zmysle čl. 12 ods. 1 ústavy rozsudkom najvyššieho súdu, tento nebol sťažovateľkou v sťažnosti bližšie konkretizovaný. Ústavný súd však v tejto súvislosti pripomína, že tento ústavný článok (spolu napr. s čl. 13 ods. 4 ústavy) je vstupnou bránou do ústavnej úpravy základných práv a slobôd a ako taký má charakter všeobecného ústavného princípu. Napriek tomu, že je implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu, nemá charakter základného práva a slobody, ktorého ochrany by sa bolo možné samostatne domáhať pred ústavným súdom. Preto v tejto časti sťažnosti vyhovené nebolo (štvrtý výrok nálezu).

25. Keďže sťažovateľka si uplatnila náhradu trov konania pred ústavným súdom a v konaní bola úspešná, s poukazom na § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde jej ústavný súd priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom. V zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov je základná sadzba tarifnej odmeny jedna šestina výpočtového základu za jeden úkon právnej pomoci v konaní pred ústavným súdom, pričom sťažovateľke prislúcha náhrada trov konania v sume 254,88 € (2 úkony právnej pomoci po 120,23 €, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, sťažnosť, 2 x paušálna náhrada hotových výdavkov po 7,21 €), ktoré zaviazal najvyšší súd zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. decembra 2010